

S. XII).

«--- Tolgren als òmens de Stafrancs --- una somera que --- e a Jacme Arbert trascren lo vi de la tona: e *portaren-los-se'n* a Cuncabela e trencaren ---», doc. de l'Alta Segarra, S. XII. I ja *portar-se bé* per 'comportar-se, obrar, bé, amb algú': «e-l sagristà que s'é ben *portat* de vós, en cort, e de totes vostres coses, així com prohom deu fer, e fed-l'en gràcies», document del senyor de Vilamur, Pallars superior, al bisbe d'Urgell, 1230-57 (PPujol, *DocsVgÜrg.*, 6.4, 13.13). «En aquella glòria siam *portads* --- davant lo fil de la Verge», «Quan lo diable vit que re d'aïçò no faria N. S., *portà-l* in Mont Oliet --- e mostrà-li tot lo món ---. —Tot aïçò te donaré ---», *Homilies* (1v1, 6r14). «*Portaré* alegre embaxada als sants patriarches», Rois de Corella (fi de la *Vida de Sta. Anna*); «l'abat Arceni --- treballava --- e *portava* un drap en lo si per exugar-se les làgremes ---», *Recull d'Eximilis* d'Ag.; «ab mi *port* en los munts ço que he après, e vull ésser solitari per --- beneir Déu e ---», Llull.

En Llull notem l'ús sovint figurat: «En lo capítol, vull que m'acús devant totes les dones --- e devant totes és bo que jo-n *port* penitència e-n deman vènia», «hom l'ador e li *port* amor e li faça reverència» (*Blanq.*, *NCl.* I, 204.27; II, 187.5; I, 80.11). Cosa que, de tota manera, sovintaja prou en tots els nostres medievals: «si algunes persones se *porten* mala volentat», StVicentF (*Quar.*, 199.66). Per a més documentació de fraseologia i matisos, bastaran els *DAG.* i *AlcM.*

Altrament el gran descabdelament que va donar el català al verb *PORTARE* (que no era pas un mot peculiar de la llengua vulgar en l'Antiguitat però sí limitat en clàssic a matisos especials), és un fet comú al català, occità, francès i italià, i estrany al castellà i portuguès (on no ha tingut ús més que amb caràcter manllevat, del llatí o de les llengües germanes). I ja a l'Edat Mitjana era percebut per la gent de la Meseta com a cosa típica dels catalans: això fa que l'Arxipreste de Hita en la seva caricatura d'un mercader català viatjant, el posi burlescament en el bocí de llenguatge xampurrat que li atribueix (c. 1330, veg. la nota al vers 475*b* de la meva edició del *Buen Amor*).

De la llengua francesa i, en altres formes, de les altres llengües romàniques, s'ha separat sempre el català pel fet de no distingir mitjançant mots diferents (sinó per altres mitjans) les idees de 'portar a nosaltres' i 'emportar-se' (fr. *apporter/porter*, cast. *traer/llevar* etc.), i donar al nostre *aportar* un valor figurat. És ja el que es practicava en la llengua antiga i tradicional, p. ex.: «en Roma --- en una columna que fon *portada* de Grècia», OPou (*ThPu.*, 78); i aquest detall es retroba avui en totes les zones dialectals de la llengua (a PzCabr. li crida l'atenció el fet que els eivissencs diguin «*purià*» amb el paper de «traer»).

En la llengua antiga (i més la poètica, en coincidència amb l'oc. i l'it.), es deia *portar-ne* pel que avui diríem 'emportar-se, endur-se': «--- hom ditz tota via / can vé croy fiyll feló: / —De tan bo portre fo, / e tan gran bé fasia! / Béns dèt esmay e mayt can l'en

volc *portar*: / Déus li deyn, lay - sos pecatz perdonar!», Cerverí (69/61.12). L'àrea de *portar* coincideix avui precisament, per l'Oest, amb la frontera de la llengua (fins a Lasquarri diuen «*nosàtres portában*» = *nosaltres portàvem*, 1957, però l'ús de *llevar* o *levar* en aquest sentit comença tot seguit més enllà). Poc esteses geogràficament en català són les dues accs. següents, que apareixen en oc. i fr.: 'ésser prenys la cabra o altra femella' (*la cabra porte*) que AMAlcover troba en el cat. occid. de l'Est (riberes de Sió i Llubragós, *BDLC* IX, 195). I antigament ja en ross.: «quant la regina fo là, ela ac gran dolor del part que *portava* --- que pregués Déus per la regina, per so que agué gauç de so que *portava*» (*VidesR.*, 224v2). A l'Alt Pallars diuen *portar a* per 'acostar a algun lloc' (*portem la taula a la finestra*, Farrera, 1933).

DERIV.: *Port* 'tonatge d'una nau, pes o volum que és capaç de transportar' [1356]: «--- naus qui sien de *port* de 2000 salmes ---» (*CoDoACA* VI, 321.4 i altres casos del mot a continuació; *Consolat*): en rigor no és més que la concreció del sign. 'acció d'anar portant' (veg. l'ex. de Llull, infra, a *deport*), aplicat a les mercaderies. *Portable* [fi S. xv]; *portabilitat*. *Portada* 'pacoïlla, porció de mercaderia que cada mariner té dret a transportar sense pagar nòliti': «*portades* de mariner no pagan ne deven pagar en get» (és a dir 'no deuen contribuir al git'), *Consolat* (§ 87, *Parl.*, 126, i altres exemples en els §§ precedents i següents).

Portador [c. 1260]: «de mi C. de F., *portador* de les lletres ---», «no-n parlez al *portador* de les lletres» en dos docs. urgellesos de c. 1260 (PPujol, *DocVgÜrg.*, 17.13, 21.10); «*p.* segur o home propi: certus homo; tenir *p.* segur ---; lo *portador*: tabellarius», OPou (*ThPu.*, 184). *Portadora* [a. 941] en una cessió de terres de Cervelló a una església de Sta. Creu, donen «cubos 2 et tonnas 2, area 1, exada 1, càvago 1, *portat*<oras> 3, simul cum omnia mea usubilia», *Cart.* de St. Cugat a. 949, § 30 (I, 29); en un doc. de l'arxiu de Montserrat, datat «anno IV, Lodwig rege filii Karloni» —entenc, doncs, any 941—, llegí Ag.: «parilio I de *portadoras*» (*DAG.*); «DEL CELLER O BODEGA --- la *portadora* o samal o barral: solium», OPou (*ThPu.*, 20); *portadora*; *portadorer* [1468, *DAG.*]. *Portadures*.

Portaire. *Portament* ant. 'actituds, aires, comportament físic i moral d'una persona' [c. 1300, A. de Vilanova]; «segons la manera, que hom pot conèixer, de son *portament*, conic ['vaig conèixer'] que él venria personalment», doc. cancelleresc de 1330 (Finke, *Acta Arag.* III, 546); *portaments* id. S. xv, *DAG.*; 'acció de portar' [1313].

Portant participi actiu, amb funció verbal i no pas adjectiva [S. XIV]: «los turcs emprengueren de venir 4 milia peons, ab axades e cabaços, pics, vinagre e foc *portants*, per voler rompre una montanya, perquè l'aygua s'escampàs per un riu sec que-y havia ---», JoMartorell (Ag., 233.14); *agafar el portant* 'anar-se'n, pròpiament 'posar-se al trot (un cavall)' castellanisme del cast. *tomar el portante* (poc usual en català, i no registrat fins al Lab. de 1864), en cast. des de